5.11.2025

HA/4006/03.00.00.00/2025

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

HE 113/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta kirjallisen lausuntopyynnön Hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas maksuista annetun lain muuttamisesta (HE113/2025).

Esityksessä ehdotetaan, että sosiaalihuoltolaissa säädettäisiin teknologisten ratkaisujen käyttämisestä asiakkaan sosiaalipalveluissa asiakkaan perusoikeuksia kunnioittaen. Teknologisten ratkaisujen käyttäminen olisi mahdollista asiakkaan toimintakyvyn, turvallisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin tueksi ja niiden tulisi soveltua käytettäviksi asiakkaan palvelussa ja vastata asiakkaan tarpeisiin. Ratkaisujen soveltuvuus asiakkaalle arvioitaisiin osana sosiaalihuollon asiakasprosessia. Lisäksi teknologisten ratkaisujen käyttöönotossa ja käytössä tulisi noudattaa laissa säädettyjä reunaehtoja, kuten että asiakas osaa tarpeen mukaan käyttää ratkaisua ja että ratkaisulla ei puututa asiakkaan yksityisyydensuojaan enempää kuin hänen hoidon ja huolenpidon tarpeensa välttämättä edellyttää. Teknologisen ratkaisun tulisi myös toimia tarkoitustaan vastaavalla tavalla eikä se saisi vaarantaa asiakasturvallisuutta.

Sosiaalihuoltolakiin lisättäisiin yleiset säännökset teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa. Teknistä valvontaa voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kameravalvontana tai liiketunnistimiin perustuvana valvontana. Tekninen valvonta olisi mahdollista, jos se olisi tarpeen asiakkaiden terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi, ja se tulisi rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään. Teknisen valvonnan tulisi olla oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden.

Asiakastietojen käsittelyyn sekä asiakkaan palvelun yhteydessä käytettävien teknologisten ratkaisujen käytön että yhteisten tilojen teknisen valvonnan yhteydessä sovellettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

Sosiaalihuoltolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että asiakassuunnitelmaa laadittaessa olisi arvioitava, voidaanko asiakkaan palvelutarpeisiin vastata teknologisilla ratkaisuilla. Hyvinvointialueella olisi siis jatkossa velvollisuus arvioida teknologisten ratkaisujen hyödyntämisen mahdollisuus asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettuun lakiin tehtäisiin vastaava muutos.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi. Laissa säädettäisiin asiakasmaksun perimisestä niissä tilanteissa, joissa asiakkaan kiireelliseen avun tarpeeseen vastattaisiin käyttäen teknologista ratkaisua.

Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon henkilöstömitoituksen laskemisessa mahdollistettaisiin teknologian ja teknisen valvonnan ottaminen huomioon silloin, kun niillä olisi henkilöstötarvetta pienentävä vaikutus. Henkilöstömitoitusta arvioitaessa voitaisiin mitoitusta pienentää enintään 0,04 työntekijää asiakasta kohti, mikäli toimintayksikössä olisi käytössä teknologiaa, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä. Toteutuneen henkilöstömitoituksen olisi kuitenkin aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue lausuu hallituksen esityksestä (HE 113/2025) seuraavaa:

Ikääntyneen väestön määrä kasvaa voimakkaasti tulevina vuosina ja Päijät-Hämeessä yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2030 12 % ja yli 85-vuotiaiden määrä 22,1 %. Väestökehityksen myötä palvelutarve vääjäämättä kasvaa, henkilöstön saatavuus vastaavasti heikkenee, joten teknologiat ovat välttämättömiä ottaa laajenevassa määrin käyttöön.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ja sitä edeltävässä organisaatiossa Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymässä on pitkään kehitetty ja kehitetään edelleen ikääntyneiden palveluja ja palvelurakennetta. Kotona asuvia yli 75-vuotiaita oli syyskuussa 2025 94,4 % ja ympärivuorokautisen palveluasumisen peittävyys oli vastaavana aikana 5,6 %. Kotihoidon peittävyys vastaavan ikäisestä väestöstä oli 8,6 %. Asiakkaat pääsevät palvelutarpeen arviointiin hyvin ja palvelutarpeen arviointi toteutuu 4 vuorokaudessa. Ympärivuorokautiseen palveluasumiseen pääsee myös hyvin ja palvelun saatavuus vireillepanosta palveluun pääsyyn ympärivuorokautisessa palveluasumisessa toteutuu 20 vuorokaudessa. Palveluketjuja on hiottu pitkään ja ne toimivat hyvin ja ovat asiakasystävällisiä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella iäkkäiden palvelutarpeen arvioinnissa yhteydessä hyödynnetään teknologisia ratkaisuja soveltuvin osin. Kotiin vietävissä palveluissa on laajasti käytössä teknologiset ratkaisut, kuten Gillie AI, lääkeautomaatit, kuvapuhelinpalvelu, sähköinen ovenavaus ja laajat turvapalvelut, kuten paikantavat GPS-rannekkeet, älykkäät ovihälyttimet. Gillie AI:n avulla kotihoidon asiakkaan voinnin muutoksista tulee herätteitä ja kotona pärjäämistä seurataan etänä ja asiakkaan kotona käyttämät turva- ja mittalaitteet on integroitu tietojärjestelmään. Hälytykset vastaanottaa kotiin vietävien palvelujen koordinaatiokeskus, mikä toimii 24/7. Koordinaatiokeskus vastaanottaa myös kaikki turva-auttamiskäyntien hälytykset. Asumispalveluissa (oma tuotanto) on käytössä hälytyslattia /anturilattia ratkaisuja, hälytysmattoja, turvarannekkeita, hyvinvointimittarit / -rannekkeet, ovihälyttimet, liiketunnistimet sekä erilaisia muita sensoreita. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös aina teknologian soveltuvuus asiakkaalle. Teknologiat tuovat osaltaan asiakkaalle turvaa ja esimerkiksi lääkeautomaatit ja koneellinen lääkkeiden jakelu varmistavat osaltaan lääketurvallisuutta.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella iäkkäiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa hoidetaan pääosin raskaita palveluja vaativia asiakkaita, ja heistä suurimmalla osalla on keskivaikea tai vaikea muistisairaus, ja kotihoito tai yhteisöllinen asuminen ei enää ole turvallinen palvelumuoto.

Ns. vanhuspalvelulain mukainen henkilöstömitoitus on tällä hetkellä vähintään 0,6 hoitajaa / asiakas. Hallituksen esityksessä ympärivuorokautisen palveluasumisen toteutuneen henkilöstömitoituksen on aina oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti toimintayksikössä, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosuunnittelu ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa. Kuitenkin, jos henkilöstömitoitus on tätä suurempi, sitä saadaan pienentää enintään 0,04 työntekijällä asiakasta kohden, mikäli toimintayksikössä on käytössä teknistä valvontaa tai asiakkaiden sosiaalipalveluissa on käytössä teknologisia ratkaisuja, joilla voidaan korvata välitöntä asiakastyötä.

5.11.2025

HA/4006/03.00.00.00/2025

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkee, että teknologiat ja niiden hyödyntäminen on erinomainen asia ja niitä on perusteltu hallituksen esityksessä hyvin. On kuitenkin huomioitava se, että teknologioiden kehitys on erittäin nopeaa ja uusia teknologioita, mitä voidaan hoiva- ja hoitotyössä hyödyntää, tulee käyttöön jatkuvasti enenevässä määrin. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen näkökulmasta teknologioita tulisi saada laskea mitoitukseen selkeästi enemmän, kuten esimerkiksi 0,05–0,1 työntekijää asiakasta kohden, mikäli käytössä on sellaisia teknologisia ratkaisuja, mitkä luovat turvaa ja apua asiakkaalle ja huomioi perustuslain säätely ja sitä kautta huomioi yksityisyyden suojan. Tätä perustelemme sillä, että jo nyt olemassa olevat teknologiat ja kehittyvät teknologiat mahdollistavat asiakkaan valvonnan ja avun siten, että itsemääräämisoikeus ja mm. yksityiselämän suoja sekä muut perustuslailliset oikeudet toteutuvat. Haasteena nähdään se, että jos nyt teknologioiden hyödyntäminen rajataan esityksen mukaisesi vain 0,04 työntekijään asiakasta kohden, niin jo lähitulevaisuudessa sääntely on mitä todennäköisemmin jo vanhentunut huomioiden teknologian kehityskulun. Lisäksi tulevaisuudessa, kun henkilöstön saatavuus merkittävästi heikkenee, teknologioiden käyttö nähdäksemme vääjäämättä kasvaa, vahvistuu ja on välttämätöntä.

Teknologioiden käyttö muissa ikääntyneiden palveluissa, kuten kotihoidossa ja yhteisöllisessä asumisessa on erittäin merkityksellistä jo siksi, että niiden avulla ikääntyvä henkilö voi asua turvallisesti ja itsenäisesti omassa kodissaan ja asuinympäristössään.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ei ole huomautettavaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 10 e §:n muuttamisesta.

Lahdessa, 5.11.2025

Anu Olkkonen-Nikula
Toimialajohtaja, ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus